

บทที่ 2

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกอาการหลัฟ

ความเป็นมาของการคัดเลือกอาการหลัฟในประเทศไทย

ประเทศไทยมีการแสดงมหรสพหรือการละเล่นพื้นเมืองหลายประเภทมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี แต่รัฐบาลก็ไม่เคยคัดเลือกภาชีอาการจากการแสดงมหรสพใด ๆ จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้เริ่มมีการคัดเลือกอาการหลัฟขึ้นเป็นครั้งแรก ดังปรากฏหลักฐานที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาตาดำรงราชานุภาพทรงพระนิพนธ์ไว้ในตำนานภาชีอาการบางอย่าง ซึ่งได้ทรงกล่าวถึงเหตุผลว่า เนื่องมาจากรายได้ของแผ่นดินในรัชกาลที่ 4 ขาดไปไม่พอสำหรับรายจ่าย อันเนื่องมาจากการทำหนังสือสัญญาค้าขายกับต่างประเทศ รัฐบาลจึงหาทางเพิ่มรายได้โดยคัดเลือกภาชีอาการเพิ่มขึ้น 14 อย่าง และมีอาการหลัฟรวมอยู่ใน 14 อย่างนั้น หน่วยงาหรือส่วนราชการที่รับผิดชอบในการควบคุมคัดเลือกอาการหลัฟในสมัยนั้นคือ กรมมหาดไทย¹ ระบบวิธีการคัดเลือกเข้าใจว่าคงใช้วิธีให้นายอาการหรือเจ้าภาชีผู้ประมูลได้ ระบุไปผูกขาดคัดเลือกเงินจากผู้แสดงมหรสพเป็นปี ๆ ไป ทำนองเดียวกับการผูกขาดภาชีอื่น ๆ ซึ่งนิยมให้เจ้าภาชีนายอาการระบุไปดำเนินการคัดเลือกแทนแทบทุกอย่าง วิธีการนี้ทำให้รัฐคาดคะเนหรือกำหนดจำนวนภาชีอาการที่จะได้รับในแต่ละปีได้แน่นอนหรือใกล้เคียงกับความจริง แต่ในทางปฏิบัติ รัฐกลับได้ภาชีอาการไม่แน่นอนเพราะเจ้าภาชีหรือนายอาการไม่ส่งเงินตามที่ประมูลไว้ ครั้นเร่งรัดหนักเข้าเจ้าภาชีก็เลิกล้มไป วิธีการนี้ได้ดำเนินการมาจนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลทำการควบคุมคัดเลือกภาชีอาการแทนเจ้าภาชี²

¹ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาตาดำรงราชานุภาพ สัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ตำนานภาชีอาการบางอย่าง ภาคที่ 16 (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร 2466) หน้า 18-30.

² ว.ย., ประสงค์ ประวัตินิพนธ์ (พระนคร : โรงพิมพ์การพิมพ์ 2514) หน้า 317

การสัด, เก็บอาการหรัสพในบุคคลนั้นมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหารายได้เข้าคลังอย่างเดี่ยว แต่ยังมี การควบคุมการแสดงมหรสพ ป้องกันมิให้ราษฎรละทิ้งมหรสพพื้นเมืองด้วย โดยได้มีประกาศห้ามมิให้ เล่นแอ่วลาว เนื่องจากราษฎรในยุคนั้นนิยมเล่นแอ่วลาว หรือลาวแคนกันมาก จนคนที่มีอาชีพขมิโหร มิมีผู้ใดหาไปแสดง ต้องบอกขายเครื่องขมิโหรกันหลายราย งานโกนจุก บวชนาค แทนที่ราษฎร จะหาขมิโหรมาบรรเลงเหมือนแต่ก่อน กลับหาลาวแคนมาเล่นแทน ราคางานหนึ่งแพงถึงสิบตำลึง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริเห็นว่าไม่สมควรที่จะเอากการเล่นอย่าง ลาวมาเป็นพื้นเมืองไทย จึงมีประกาศพระบรมราชโองการให้งดการ, เล่นลาวแคนเสีย โดยให้พื้นฟู มหรสพเก่า ๆ ของไทยมาเล่นแทน และในท้ายประกาศฯ ได้กำหนดโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนว่า " ... ถ้ามีฟัง ยังยืนเล่นลาวแคนอยู่ จะให้เรียกภาษีให้แรง ใครเล่นที่ไหนจะให้เรียกแต่เจ้าของที่และผู้เล่น ถ้า สักเล่นจะต้องสับปรับให้เสียภาษีสองต่อสามต่อ"¹

แสดงให้เห็นว่าการแสดงหรือการเล่นมหรสพในสมัยก่อนนั้น มีผู้ว่าจ้างให้แสดง , เช่น แสดง ในงานโกนจุก งานบวชนาค เป็นต้น ผู้ว่าจ้างเป็นผู้จ่าย, เงินค่าแสดงให้แก่ผู้แสดง การเก็บอาการ หรัสพจึงเก็บจากผู้แสดงหรือผู้สัดให้มีการแสดงมหรสพแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ เพราะบุคคลดังกล่าวได้ทำ แสดงหรือได้ประโยชน์จากการแสดงมหรสพนั้น ๆ การแสดงมหรสพในสมัยนั้นไม่ปรากฏหลักฐานว่า มีการเก็บเงินค่าดูจากผู้ดูแต่อย่างใด และในสมัยรัชกาลที่ 4 นี้ยังไม่ปรากฏหมายควบคุมการสัด, เก็บอาการ มหรสพขึ้นไว้โดยเฉพาะ

ต่อมา ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติอาการหรัสพ รัตนโกสินทรศก 111 ขึ้นเพื่อควบคุมสัด, เก็บอาการหรัสพเป็นการเฉพาะต่างหากจากภาษีอากรประเภทอื่น ๆ ดังปรากฏ พระราชปรารภในการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนี้

"มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า อาการหรัสพนี้มีกีดตั้งสืบมาแต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 เรียกว่าภาษี โยนละคร ขึ้นอยู่ในกรมมหาดไทย ภายหลังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกมาขึ้นกรมสรรพากร กระทรวงพระคสังมหาลัมบัติ เมื่อพิจารณาลักษณะที่, เก็บ, เงิน บ่อปรากฏว่าเป็นอากรมิใช่ภาษี สสมควร

¹ ลัทธิยร ลายสักขณ์ และผู้อื่น ผู้รวบรวม "ประกาศห้ามมิให้เล่นแอ่วลาว" ประชุมกฎหมาย ประจักษ์ เล่ม 7 (พระนคร : โรงพิมพ์เดลิเมล์ 2477) หน้า 160-162.

จะสดเป็นแผนกให้เรียบร้อยแลแก้ไขวิธีเก็บให้ถูกต้องแก่แบบราชการ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติตามพิกัดท้องตราเดิม"¹

หลักเกณฑ์ในการสดเก็บอากรมหรส์พตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งกำหนดให้ใช้ตั้งแต่ วันที่ 1 เมษายน ร.ศ. 112 เป็นต้นไป เป็นดังนี้

1. วิธีการสดเก็บอากรมหรส์พ เก็บเป็นรูปค่าธรรมเนียม จากผู้ที่ได้รับอนุญาตให้แสดง มหรส์พ ผู้ใดสดให้มีการแสดงมหรส์พจะต้องขออนุญาตและเสียอากรมหรส์พให้รัฐก่อน โดยมีพิกัดอัตรา เรียกเก็บแตกต่างกันตามชนิดของมหรส์พและระยะเวลาในการเล่นเป็นสำคัญ ทั้งนี้ วันไว้แต่การเล่นหรือการแสดงในงานมหรส์พที่ทางราชการสดขึ้น ดังปรากฏตามความในมาตรา 3 แห่งพระราช บัญญัติอากรมหรส์พ ร.ศ. 111 ซึ่งมีความว่า

"ห้ามมิให้บุคคลผู้หนึ่งผู้ใด คนเดียวหรือหลายคนเป็นเจ้าของเล่นการมหรส์พ คือ

1. ละครคนร้องรำหรือทำท่าต่าง ๆ ที่เรียกชื่อว่า โขน ละครไทย ละครชาตรี ละครแขกและจิว เป็นต้น 2. หุ่นทำตุ๊กตาเป็นรูปเปรียบเล่นต่างคนที่เรียกชื่อว่า หุ่นไทย หุ่นจีน เป็นต้น 3. หนังสื ท์ภาพวาดเล่นคล้ายหุ่นที่เรียกชื่อว่า หนังสืไทย หนังสืตลุง หนังสืแขก เป็นต้น 4. เพลงร้องต่าง ๆ ที่เรียกชื่อว่า เพลงสักรว เสง่า เป็นต้น 5. ฉ่าอวดซึ่งร้องรำทำท่าต่าง ๆ ไม่มีฉากอย่างละคร ที่เรียกชื่อว่า อีเกกลงยาว แพน และมอญทวยรำ เป็นต้น นอกจากนี้ได้รับอาชญาบัตรจากเจ้าพนักงาน ผู้ออกอาชญาบัตร วันไว้แต่เล่นในงานมหรส์พหลวง"²

เจ้าพนักงานผู้ออกอาชญาบัตรคือใครและมีอำนาจเพียงใดนั้น มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติ อากรมหรส์พ ร.ศ. 111 ได้กำหนดไว้ว่า

"เจ้าพนักงานผู้ออกอาชญาบัตรเล่นการมหรส์พนั้นเป็นหน้าที่กรมสรรพากร กระทรวง พระคลังมหาสมบัติ สำหรับออกอาชญาบัตรได้ทั่วอาณาเขตร ฤฯ เทศาภิบาล คือ ข้าหลวงและผู้ว่า ราชการเมือง กรมการ ผู้ได้รับอนุญาตจากเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ สำหรับเป็นผู้ออก อาชญาบัตรได้เฉพาะเขตแขวงซึ่งกำหนดไปในใบอนุญาตนั้น..."³

¹ เล็กียร ลายสักขณ์และผู้อื่น ผู้รวบรวม "พระราชบัญญัติอากรมหรส์พ ร.ศ. 111" ประชุมกฎหมายประกาศก เล่ม 13, (พระนคร : โรงพิมพ์เดลี, เมล 2478) หน้า 258,

² เรื่องเดียวกัน หน้า 259,

³ เรื่องเดียวกัน หน้า 260.

ตารางที่ 1 พิภดฮตราอากรมหรสพตามพระราชบัญญัติอากรมหรสพ ร.ศ. 111

สำหรับพิภดฮตราอากรมหรสพนั้น กฎหมายได้กำหนดไว้ชัดแจ้งว่ามหรสพใดจะเสีย
เงินค่าอาชญาบัตรเท่าใดดังนี้¹

รายการ	เล่นแต่กลางวัน		เล่นแต่กลางคืน		เล่นทั้งกลางวัน กลางคืน	
	วันหนึ่ง		คืนหนึ่ง		วันหนึ่ง	คืนหนึ่ง
โยนละคร	4	-	4	-	6	-
ละครไทยเรื่องรามเกียรติ์	20	-	20	-	20	-
ละครไทยเรื่องอิเหนา	16	-	16	-	16	-
ละครไทยเรื่องอนิรุ	12	-	12	-	12	-
ละครไทยเบ็ดเตล็ด	6	-	6	-	6	-
ละครไทยเล่นเหมา เรื่องเบ็ดเตล็ด มีตัวละครต่ำกว่า 10 คน	1	-	1	-	1	50
ละครชาตรี ละครแขก จิว	50		50		75	
ละครชาตรีชนิดต่าง ๆ	4	-	4	-	6	-
หุ่นไทย	1	-	1	-	1	50
หุ่นจีน	1	-	1	-	1	50
หุ่นต่าง ๆ	1	-	1	-	1	50
หนังไทย	-		50		-	
หนังตลก หนังแขก	-		50		-	
หนังจีน	50		50		75	
หนังชาติต่าง ๆ	-		50		-	
เพลง	1	-	1	-	1	50
สักวา	1	-	1	-	1	50
เสภา	50		50		-	
โอเก	2	-	2	-	5	-
กลองยาว	50		-		-	
ลาวแพน	25		25		-	
มอญและทวายรำ	25		25		-	
พิณพาทย์ มโหรีกลองแขกสำหรับใหญ่	1	-	1	-	1	-
พิณพาทย์ มโหรีกลองแขกสำหรับเล็ก	50		50		75	
คฤหังกร ลวดศพ จำอวด	8	-	8	-	12	-

¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 263.

2. การควบคุมและตรวจสอบ การควบคุมและตรวจสอบการหลีกเลี่ยงอากรหมสพในสมัยนั้น ใช้วิธีการตรวจตราสัมภุมผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งแสดงมหรสพโดยไม่ขออาชญาบัตรจากเจ้าพนักงานผู้ออกอาชญาบัตรเสียก่อน โดยมีกำหนดไว้ในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติอากรหมสพ ร.ศ. 111 ดังนี้

"การตรวจสอบผู้กระทำผิดต่อพระราชบัญญัตินี้เป็นหน้าที่กระทรวง เมืองและเทศาภิบาล และผู้ตรวจของกรมสรรพากร กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ซึ่งมีหนังสือสำคัญสำหรับตัว ถ้านายอากรทราบความว่ามีผู้กระทำผิดต่อพระราชบัญญัตินี้จะขอให้สืบ ให้แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งกล่าวแล้วข้างต้น เป็นผู้สืบ ก่อนที่จะไปสืบนั้นต้องให้ผู้รับสินบนหรือผู้ขอ ล่าบานก่อนว่ารู้เห็นโดยหลักฐาน ควรเชื่อ ควรสงสัย โดยสัตย์จริงใช่การแก่ง หรือถ้าเจ้าพนักงานผู้ออกอาชญาบัตรรู้ความชัด มีพยานหลักฐานในคง จะฟ้องร้องผู้กระทำผิดก็ได้ แต่ต้องให้ผู้รู้เห็นล่าบานก่อน"¹

3. บทกำหนดโทษ ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าว พระราชบัญญัติอากรหมสพ ร.ศ. 111 ได้กำหนดโทษและการชำระความไว้ดังนี้

"มาตรา 6 ผู้บังอาจลักลั่นการมหรสพมิได้รับอาชญาบัตรผิดต่อพระราชบัญญัติ ต้องปรับไหมครั้งหนึ่งไม่เกิน 300 บาท ถ้าแขวงเมืองใดมิได้ตั้งนายอากร 1 เงินค่าปรับไหมเป็นกึ่งปีหลวง ทั้งสิ้น ถ้านายอากร 1 เงินค่าปรับไหมเป็นส่วนของนายอากรกึ่งหนึ่ง 1 เป็นกึ่งปีหลวงกึ่งหนึ่ง"

"มาตรา 7 ถ้าผู้ใดต้องปรับไหม ไม่มีเงินจะเสีย ให้ตัดสินค่าไถ่โทษตามพระราชบัญญัติอากรชั้นในป 1248"

"มาตรา 9 การชำระความตามพระราชบัญญัติ 1 เป็นหน้าที่ศาลกองตระเวนและเทศาภิบาลจะชำระตัดสิน แต่ข้อความในพระราชบัญญัติมิได้ห้ามมิให้ผู้ต้องปรับไหมจะไปอุทธรณ์ต่อศาลสนามสถิตยยุติธรรมด้วย"²

ตามความดังกล่าว สรุปได้ว่าผู้ฝ่าฝืนกฎหมายคือ แสดงมหรสพโดยมิได้รับอาชญาบัตรมีความผิดต้องโทษปรับไหมครั้งหนึ่งไม่เกิน 300 บาท ถ้าไม่มีเงินเสียให้จำคุกแทน แต่ผู้ต้องโทษมีสิทธิที่จะอุทธรณ์การตัดสินได้ สำหรับการจำคุกแทนการปรับไหมนั้น มาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติอากรชั้นในจุลศักราช 1248 ได้กำหนดไว้ดังนี้

¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 261.

² เรื่องเดียวกัน หน้า 260-262.

"ถ้าในความ ร้องขอใดมีความสัดสินให้ปรับไหม ถ้าผู้ที่ต้องปรับไหมมิได้เสียเงินค่าปรับไหม จะเปลี่ยนโทษให้จำขัง ณ ถูก ให้ทำการหนักหรือไม่ให้ทำการหนักก็ได้ แต่ให้มีกำหนด ถ้าต้องปรับไหม เป็นเงินตั้งแต่ 10 ตำลึงลงมา ก็ให้ขังไว้กำหนดแต่ 2 เดือนลงมา ถ้าต้องปรับไหมเป็นเงินยี่หนึ่ง ลงมา กำหนดให้ขัง 4 เดือนลงมา ถ้าต้องปรับไหมเป็นเงินแต่ 2 ชั่ง กำหนดให้ขังแต่ 6 เดือนลงมา ถ้าต้องปรับไหมเกิน 2 ชั่งขึ้นไปเพียงใดก็ให้กำหนดโทษทวีขึ้นไป 2 ชั่ง และให้ทวีขึ้นไปเช่นนี้ตาม จำนวนเงิน แต่ห้ามมิให้กำหนดโทษอย่างมากเกินกว่า 12 เดือน"¹

การควบคุมคดี กับอากรมหรสพตามนัยพระราชบัญญัติอากรมหรสพ ร.ศ. 111 ได้ดำเนินติดต่อ กันมาเป็นเวลา 15 ปี จึงได้มีการแก้ไขเป็นครั้งแรกตามประกาศแก้ไขการ กับเงินอากรมหรสพ คก 125 และต่อมาก็ไม่ปรากฏหลักฐานแสดงว่ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอีก ในการแก้ไขดังกล่าวได้ชี้แจงถึงเหตุผล ไว้ ดังนี้

"...ทรงพระราชดำริว่า การมหรสพที่ผู้เล่นได้ผลประโยชน์มาก มักเป็นการเล่นรับเหมา ตามโรงบ่อนเบี้ยเป็นต้น ทุกวันนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดให้เลิกบ่อนเบี้ย เสียเป็นอันมาก และยังคงลดเลิก ต่อไปข้างหน้าอีก การที่เลิกบ่อนเบี้ย เป็นการทำให้ขาดทางหาผลประโยชน์ของพวกเขาเล่นมหรสพอยู่โดยมาก เมื่อช่องทางหาผลประโยชน์น้อยลงเช่นนี้ การที่จะเรียก เงินค่าอาชญาบัตรแก่พวกเขาเล่นมหรสพ ย่อมเป็น การเดือดร้อนแก่พวกนั้นอยู่ ฉะนั้น ทรงพระราชดำริเห็นว่าอากรมหรสพ เช่น โขน ละคร และพิณพาทย์ ตมตริ เป็นต้น เหล่านี้ก็เป็นเครื่องให้ความสำราญแก่ประชาชนอันสมควรที่รัฐบาลจะอุดหนุนอยู่บ้าง ด้วยเหตุเหล่านี้จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่าตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ร.ศ. 125 (พ.ศ. 2449) เป็นต้น และต่อไปให้คง กับอากรมหรสพตามพระราชบัญญัติ ร.ศ. 111 แต่เฉพาะเมื่อเล่นที่บ่อนเบี้ย บ่อนเบี้ย ถ้าและมิได้เล่นที่บ่อนเบี้ยแล้ว อย่าให้ กับอากรมหรสพเลย..."²

¹ เสดียร ลายลักษณ์ และผู้อื่น ผู้รวบรวม. "พระราชบัญญัติอากรมหรสพใน ร.ศ. 1248" ประชุมกฎหมายย่อประจำคก เล่ม 11. (พระนคร : โรงพิมพ์มติสมมติ 2478) หน้า 57.

² เสดียร ลายลักษณ์ และผู้อื่น ผู้รวบรวม. "ประกาศแก้ไขการ กับเงินอากรมหรสพ คก 125" ประชุมกฎหมายย่อประจำคก เล่ม 20. (พระนคร : โรงพิมพ์มติสมมติ 2478) หน้า 498-499.

แสดงว่าผู้จัดให้มีมหรสพในสมัยก่อน นอกเหนือจากผู้เป็นเจ้าของในงานพิธีการต่าง ๆ เช่น พิธีโกนจุก พิธีบวชนาค ฯลฯ ซึ่งจัดมหรสพขึ้นเพื่อความบันเทิงแก่ผู้มาในงาน และเป็นการแสดงฐานะของเจ้าของงานพิธีแล้ว ผู้จัดให้มีมหรสพอีกประเภทหนึ่งก็คือ เจ้าของโรงบ่อนเบี้ย ซึ่งมักจัดขึ้นในโรงบ่อนเบี้ยเพื่อชักจูงให้ผู้คนเข้ามาเล่นการพนันในโรงบ่อนของตน โดยจ้างนักแสดงมหรสพอาชีพมาแสดง เมื่อรัฐบาลมีนโยบายที่จะให้โรงบ่อนเบี้ยยอมเป็นการตัดช่องทางหาผลประโยชน์ของพวกเขาเล่นมหรสพ จะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขการรับเงินอากรมหรสพในครั้งมีสิ่งมุ่งที่จะยกวันอากรมหรสพที่มีได้เล่นเพื่อประโยชน์บ่อนเบี้ย ส่วนมหรสพที่แสดงหรือเล่นโดยได้ค่าจ้างอยู่ตามโรงบ่อนเบี้ย ก็ให้คงเสียดำเนินต่อไปตามเดิม และเข้าใจว่าในเวลาต่อมาเมื่อรัฐบาลได้เลิกโรงบ่อนเบี้ยไปหมดสิ้นแล้ว การงดเว้นการรับอากรมหรสพตามนัยพระราชบัญญัติดังกล่าวก็หมดไปโดยปริยาย

ต่อมา การแสดงมหรสพได้เริ่มวิวัฒนาการไปจากเดิม คือ เจ้าของมหรสพหรือผู้จัดให้มีมหรสพได้เริ่มจัดการแสดงขึ้นเพื่อรับเงินจากผู้ดู โดยจัดสถานที่แสดง เรียกว่า โรงมหรสพ ซึ่งแสดงเป็นรอบ ๆ โดยผู้ดูต้องซื้อตั๋วเข้าดู ผู้เป็นข่าตแรกทีมีภาพยนตร์เข้ามาฉายในเมืองไทยในราวปี พ.ศ. 2447-2448 ฉายที่นครเกษม สถานที่ฉายก็ใช้ผ้าใบที่หึงสงคาศรีปถวิชัยกระโจม รอบ ๆ บริเวณก็กันด้วยผ้าใบ จะมีแต่วงบรรเลงเพลงที่หน้าโรง เพื่อทิวความครึกครื้นและสร้างความสนใจแก่ประชาชนที่จะมาชม ต่อมาผ้าใบที่หึงสงคาศรีปถวิชัยและกันรอบ ๆ ก็ติดผู้ เจ้าของโรงจึงเปลี่ยนหึงสงคาศรีปถวิชัยเป็นสังกะสีพร้อมด้วยเขียนป้ายบอกไว้ที่หน้าโรงว่า "โรงหนังญี่ปุ่นหลวง" นับเป็นครั้งแรกที่มีชื่อโรงหนังขึ้นในประเทศไทย จากนั้นไม่นานก็ได้สร้างโรงหนังถาวรขึ้นที่ตลาดวิระภาในวังนครเกษม ชื่อว่า "โรงหนังรัตนวิระภา"¹ แล้วต่อมาได้มีผู้สร้างโรงภาพยนตร์มากขึ้น และได้ส่งภาพยนตร์จากบริษัทภาพยนตร์ในอเมริกาเข้ามาฉาย ก็กิจการภาพยนตร์เจริญมาโดยลำดับ สำหรับโรงละครนั้นได้เริ่มมีเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2452 แห่งแรกคือ โรงละครมฤตติ ตั้งอยู่เชิงคู่วรดิราชบรรพต บริเวณวัดสระเกศ โดยเสด็จในกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงเป็นผู้ริเริ่ม และหลังจากนั้นก็ยังมีโรงละครเกิดขึ้นอีกหลายแห่ง และมีการแข่งขันกันระหว่างคนชอบดูละคร กับคนชอบดูภาพยนตร์² เมื่อวัตถุประสงค์ในการจัดให้มีมหรสพเปลี่ยนแปลงไปโดยเริ่มเก็บค่าดูจากผู้ดู การงดเว้นมหรสพก็กลายเป็นธุรกิจการค้าไป เมื่อ

¹ ชวลิต หงส์กุล "ภาพยนตร์และการเสียดำเนินมหรสพ" สารพจนานุกรม 23 (มีนาคม-เมษายน 2519) : 38,

² ชูชาติ แสงทอง "ควรเปิดยุค" โฆษณาสาร 2 (เมษายน 2495) : 3-5,

โรงมหรสพมากขึ้น รายได้จากค่ามหรสพก็ทวีมากขึ้นตามจำนวนผู้ การเก็บภาษีอุดหนุนจากค่าอุย้อม เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญส่วนหนึ่ง ดังนั้นเมื่อรัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2481 ซึ่งมิผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2482 แล้ว ปรากฏว่ามีภาชอกรฝ่ายสรรพากร หมวด 7 ว่าด้วยอากรมหรสพรวมอยู่ด้วย รัฐบาลจึงเร่งรัด กับอากรมหรสพตามความในประมวล รัษฎากรสืบมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ โดยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากรให้มีลักษณะรัดกุมและ สะดวกในการปฏิบัติอยู่ตลอดมา

ลักษณะและขอบเขตของอากรมหรสพในปัจจุบัน

ปัจจุบันประมวลรัษฎากรเป็นกฎหมายฉบับเดียวที่ใช้ในการควบคุมสั่ง กับอากรมหรสพ โดยตรง ซึ่งได้ประกาศใช้ผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2482 เป็นต้นมา โดยสั่งอากรมหรสพ ไว้เป็นภาชอกรฝ่ายสรรพากร ตามลักษณะ 2 หมวด 7 แห่งประมวลรัษฎากร มีฐานการสั่ง กับจาก มหรสพที่จัดขึ้นเพื่อเก็บเงินจากผู้อยู่ โดยคิดค่าอากรมหรสพตามจำนวนค่าดู หรือตามลักษณะตัวที่ใช้ โดย ให้เสียอากรมเป็นรายตัวผู้อยู่

การศึกษาลักษณะและขอบเขตของอากรมหรสพที่ ก่อให้เกิดความเข้าใจบทวิเคราะห ศัพท์ที่ใช้ในส่วบทกฎหมายเกี่ยวกับอากรมหรสพ ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 130 แห่งประมวลรัษฎากร¹ ดังต่อไปนี้

"มหรสพ" หมายความว่า การแสดง การเล่น หรือการกีฬา การประกวด หรือการกระทำ ใด ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเก็บเงินจากผู้อยู่

"เข้าดู" หมายความว่า ตลอดถึงการเข้าดู 1 เข้าฟัง หรือเข้ามีส่วนแสดงมหรสพ

"ผู้อยู่" หมายความว่า บุคคลที่เข้าดู

"ค่าดู" หมายความว่า เงินที่ผู้อยู่เสีย เป็นค่าตัวรวมตลอดถึงค่าอย่างอื่นที่เสียให้แก่เจ้าของ²

"ตัว" หมายความว่า บัตรหรือหนังสืออนุญาตที่ออกให้แก่ผู้อยู่

¹ อรรถสิทธิ์ นารถดิลก. ผู้รวบรวม. ประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 2) โรงพิมพ์อักษรสาส์น 2523) หน้า 222-223.

² "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2502" ราชกิจจานุเบกษา 76 (4 พฤศจิกายน 2502) : 54.

"แลตมป์" หมายความว่า แลตมป์ของรัฐบาล ซึ่งกำหนดลักษณะโดยกฎกระทรวง

"แลตมป์ดุน" หมายความว่า แลตมป์ที่ดุนบนตัวด้วยแม่พิมพ์ ซึ่งรัฐบาลทำและมีกำหนดลักษณะโดยกฎกระทรวง

"ขีดฆ่า" หมายความว่า การกระทำเพื่อมิให้ใช้แลตมป์ได้อีก โดยขีดเส้นคร่อมฆ่าแลตมป์และลง วัน เดือน ปี ที่ขีดคร่อม

"เจ้าของ" หมายความว่า ผู้สั่งให้มีมหรสพ และผู้รับผิดชอบดำเนินการมหรสพ

"พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง

มหรสพที่ต้องเสียอากรมหรสพ จากบทวิเคราะห้ศัพท์ดังกล่าว จะเห็นว่าความหมายของคำว่า "มหรสพ" มีความหมายกว้างมาก ครอบคลุมถึงการแสดง การเล่น หรือการกีฬา การประกวด หรือการกระทำใด ๆ ทุกชนิดที่สดขึ้น ถ้าหากมีการเก็บเงินจากผู้ดูแล้ว ก็ต้องเสียอากรมหรสพทั้งสิ้น แต่ถ้าไม่เรียกเก็บเงินจากผู้ดู ก็ไม่เข้าลักษณะเป็นมหรสพที่ต้องเสียอากรมหรสพตามประมวลระชฎากร ซึ่งเรื่องนี้กรมสรรพากรได้เคยมีหนังสือตอบข้อหารือในปัญหาที่ว่า โรงภาพยนตร์ได้สัต์ฉายภาพยนตร์รอบพิเศษในรอบที่ทางโรงภาพยนตร์ได้แจ้งไว้ต่อทางราชการ เป็นรอบปกติที่มีการเก็บเงินค่าดูตามขึ้นราคาที่แจ้งไว้แล้ว โดยเชิญสื่อมวลชนและแขกผู้มีเกียรติเข้าชม และไม่มีมีการเก็บเงินค่าดูจากผู้เข้าชมแต่ประการใด ตามข้อเท็จจริงนี้ผู้สั่งให้มีการฉายภาพยนตร์รอบพิเศษนั้น มีหน้าที่ต้องเสียค่าอากรมหรสพตามกฎหมายหรือไม่อย่างไร กรมสรรพากรได้มีคำวินิจฉัยว่า ในกรณีที่โรงภาพยนตร์สัต์ฉายภาพยนตร์โดยไม่เก็บค่าดูดังกล่าวไม่เข้าลักษณะเป็น "มหรสพ" ตามคำนิยามในมาตรา 130 แห่งประมวลระชฎากร ฉะนั้นจึงไม่มีหน้าที่ต้องเสียอากรมหรสพ¹

นอกจากนี้เคยมีข้อโต้แย้งกันว่า "โบว์ลิ่ง" เป็นมหรสพหรือไม่ ในที่สุดได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1724/2513 โดยมีมติที่ประชุมใหญ่ วินิจฉัยว่า การเล่นโบว์ลิ่งเป็นมหรสพ ค่าดู หมายถึงเงินค่าอย่างอื่นด้วย เช่น ค่าเล่น หรือค่าเกมโบว์ลิ่ง²

¹ วิชัย สิงห์รักเกียรติ และนพรัตน์ นาคประเสริฐ ผู้รวบรวม ปัญหาภาษีอากรมตามประมวลระชฎากร ประจำปี 2522 (ตอน 1) (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสาส์น 2524) หน้า 63-64

² โทเมเนทร์ สิบวิเศษ "อากรมหรสพ" สรรพากรสาส์น 26 (มีนาคม-เมษายน 2522) : 142.

โดยที่คำว่า "มหรสพ" ตามประมวลระชฎาการ มีความหมายกว้างมากดังกล่าว จึงมักจะเกิดปัญหาโต้แย้งกันอยู่เสมอว่า การใดเป็นมหรสพ ต้องเสียดจากรมหรสพหรือไม่ แต่ปัจจุบันนี้ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 155 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2515 ซึ่งมีผลใช้บังคับขึ้นเกี่ยวกับพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามความในประมวลระชฎาการว่าด้วยการลดหรือยกเว้นระชฎาการ กำหนดยกเว้นจากรมหรสพตามประมวลระชฎาการทุกประเภท นอกจากมหรสพเพียง 4 ประเภทเท่านั้นที่ปัจจุบันนี้ยังคงต้องเสียดจากรมหรสพ คือ

1. ภาพยนตร์
2. มหรสพผสมภาพยนตร์
3. โบว์ลิ่ง
4. แข่งม้า¹

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 7 มิถุนายน 2515 เป็นต้นไป อย่างไรก็ตาม ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่มีผลใช้บังคับขึ้นเกี่ยวกับพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามความในมาตรา 3 แห่งประมวลระชฎาการ ฉะนั้นอาจจะยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยการตราพระราชกฤษฎีกาเช่นกัน

การยกเว้นจากรมหรสพ

ตามมาตรา 134 แห่งประมวลระชฎาการ ได้ระบุมหรสพดังต่อไปนี้ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียดจากรมหรสพ คือ

1. มหรสพที่เก็บเงินเพื่อบำรุงสาธารณประโยชน์โดยเฉพาะ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เพื่อให้การยกเว้นจากรมหรสพแก่สาธารณประโยชน์เป็นไปโดยมีหลักเกณฑ์รัดกุม และแน่นอน และเป็นประโยชน์แก่กิจการสาธารณประโยชน์นั้น ๆ อย่างจริงจังตามกฎหมายของประมวลระชฎาการ และเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ยกเว้นจากรมหรสพดังกล่าวได้ด้วย โดยเหตุผลเหล่านี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจึงได้ออกกฎกระทรวงฉบับที่ 108 (พ.ศ. 2499) กำหนดเงื่อนไขและวิธีการไว้ดังนี้²

¹ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 155 "ราชกิจจานุเบกษา" 89 (6 มิถุนายน 2515)

² "กฎกระทรวง ฉบับที่ 108 (พ.ศ. 2499)" "ราชกิจจานุเบกษา" 73 (22 พฤษภาคม 2499)

ข้อ 1 ผู้ใดจะจัดให้มีมหรสพที่จะเก็บเงินบำรุงสาธารณประโยชน์โดยเฉพาะ ให้ยื่นคำร้องก่อนยื่นแสดงมหรสพไม่น้อยกว่า 15 วัน พร้อมด้วยบัญชีรายการของสาธารณประโยชน์ในการจ่ายเงินบำรุงสาธารณประโยชน์ในปีที่แล้วมา

การยื่นคำร้องดังกล่าวในวรรคก่อน ในเขตจังหวัดพระนครหรือจังหวัดธนบุรี (กรุงเทพมหานคร) ให้ยื่นต่อ อธิบดีกรมสรรพากร ในเขตจังหวัดอื่น ให้ยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

ข้อ 2 คำร้องตามข้อ 1 อย่างน้อยต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

1. ชื่อและที่อยู่ของผู้ที่จะจัดให้มีมหรสพ
2. ประเภทของมหรสพที่จะจัดให้มีขึ้น
3. สถานที่ที่จะจัดให้มีมหรสพ และสถานที่ให้มีโรงมหรสพ ซึ่งมีการแสดงมหรสพเป็นประจำหรือไม่
4. จะจัดให้มีมหรสพกี่วัน เริ่มตั้งแต่วันที่ใดถึงวันที่ใด วันหนึ่งแสดงกี่รอบ แต่ละรอบเริ่มตั้งแต่วเวลาใดถึงเวลาใด
5. อัตราค่าอุยน์ใด เก็บเท่าใด
6. ค่าอุยน์เก็บได้จะขอหักเป็นค่าใช้จ่ายอะไรบ้างหรือไม่ ถ้าจะขอหัก จะขอหักเป็นค่าอะไร เท่าใด และจะส่งเงินที่เก็บได้ไปบำรุงสาธารณประโยชน์ประเภทใด ที่ไหน ผู้แสดงเป็นผู้มีอาชีพในทางแสดงมหรสพหรือไม่ ประการใด

ข้อ 3 พร้อมกับยื่นคำร้องดังกล่าวในข้อ 2 ให้ผู้ยื่นคำร้องทำคำรับรองให้ไว้ต่ออธิบดีกรมสรรพากร หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีว่าจะปฏิบัติการดังต่อไปนี้ด้วยคือ

1. ยอมให้พนักงานเจ้าหน้าที่อาจรุมมหรสพ ยึดควบคุมและตรวจลอบกิจการมหรสพได้ตลอดเวลาที่แสดงมหรสพ
2. จะทำบัญชีรับจ่ายแสดงถึง
  - ก. ค่าใช้จ่ายทุกประเภท ที่เกี่ยวกับการจัดให้มีมหรสพ
  - ข. จำนวนเงินค่าอุยน์เก็บได้ก่อนหักรายจ่ายใด ๆ
  - ค. เงินหรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าให้ เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดให้มีมหรสพ

พร้อมด้วยหลักฐานก่อนส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว

3. จะส่งค่าอุ้งกิ่งสั้นไปบำรุงสาธารณประโยชน์ตามที่ระบุไว้ในคำร้องโดยให้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตให้หักค่าใช้จ่ายได้ ก็ขอหักไม่เกินร้อยละ 20 ของค่าอุ้งกิ่งที่ได้รับ

4. จะทำบัญชีรับจ่ายพร้อมด้วยหลักฐานการรับจ่ายและส่งเงินบำรุงสาธารณประโยชน์ต่ออธิบดีกรมสรรพากร หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีภายใน 15 วัน นับแต่วันเลิกแสดงมหรสพ

ในกรณีที่จัดให้มีมหรสพเพื่อ กิจบ, เงินสร้างสถานที่หรือวัตถุอันเป็นสาธารณประโยชน์ รับรองว่าจะแสดงหลักฐานการจ่ายเงินต่ออธิบดีกรมสรรพากรหรือผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้ยื่นคำร้องไว้ทุกระยะ 3 เดือน นับแต่วันเลิกแสดงมหรสพจนกว่าการสร้างสถานที่หรือวัตถุนั้นจะสำเร็จบริบูรณ์ และเมื่อสำเร็จบริบูรณ์แล้วจะส่งรูปถ่ายสถานที่หรือวัตถุนั้น ขนาด 6 x 10 นิ้ว 2 รูปต่ออธิบดีกรมสรรพากร หรือผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้ยื่นคำร้องไว้

5. ถ้าผู้ยื่นคำร้องปฏิบัติตามการฝ่าฝืนคำร้องข้อใดข้อหนึ่ง ผู้ยื่นคำร้องยอมรับผิดชอบเงินค่าอากรมหรสพภายใน 7 วัน นับแต่วันได้รับคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่อากรมหรสพ

ข้อ 4 ให้ผู้ยื่นคำร้องหาผู้ค้ำประกัน ซึ่งมีถิ่นที่อยู่แน่นอน และมีหลักทรัพย์อันควรเชื่อถือได้ มาทำสัญญาค้ำประกันว่า ถ้าผู้ยื่นคำร้องได้รับอนุญาตให้ยกเว้นอากรมหรสพตามความในกฎกระทรวงนี้แล้ว และไม่ปฏิบัติตามให้เป็นไปตามคำรับรองข้อใดข้อหนึ่งตามข้อ 3 ซึ่งจะต้องรับผิดชอบอากรมหรสพตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่อากรมหรสพ เรียก กิจบ, เงินค่าอากรมหรสพจากผู้ยื่นคำร้องไม่ได้หรือไม่ครบถ้วน ไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ ก็ตาม ผู้ค้ำประกันยอมรับผิดชอบชำระแทนจนครบภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่อากรมหรสพ

ข้อ 5 การสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ยกเว้นอากรมหรสพเป็นอำนาจของอธิบดีกรมสรรพากร หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยสั่งเป็นหนังสือ

ในกรณีมหรสพแสดงที่โรงมหรสพหรือสถานที่มีการแสดงมหรสพซึ่ง กิจบ, เงินค่าอากรมหรสพต่ออธิบดีกรมสรรพากรมีอำนาจสั่งอนุญาตได้ครั้งหนึ่งไม่เกิน 1 วัน แต่ถ้าได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง จะอนุญาตหรือขยายเวลาอนุญาตตามความจำเป็นแก่กรณีได้

ข้อ 6 มหรสพที่รับเงินเพื่อบำรุงสาธารณประโยชน์โดยเฉพาะซึ่งจะได้รับอนุญาตให้ยกเว้นอากรมหรสพนั้นต้องมีภาพยนตร์ ซึ่งขายเป็นราคาตามกำหนดเวลาหรือตามรอบของโรงมหรสพ หรือการยกมวของนักมวอาชีพที่รับประจำ¹ และสาธารณประโยชน์ที่จะบำรุงนั้นต้องเป็นสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมิได้มีการหากำไร

ข้อ 7 ในกรณีขอหักค่าใช้จ่าย อธิบดีกรมสรรพากรจะอนุญาตให้หักค่าใช้จ่ายตามที่พิจารณาเห็นสมควร หรือไม่อนุญาตให้หักค่าใช้จ่ายเลยก็ได้

ข้อ 8 ในกรณีที่อธิบดีกรมสรรพากรหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีได้รับคำร้องขอยกเว้นอากรมหรสพเป็นการชั่วคราวและจำเป็น อธิบดีกรมสรรพากรหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีจะส่งอนุญาตให้แสดงมหรสพไปก่อนก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้ผู้ยื่นคำร้องที่คำรับรองดังกล่าวในข้อ 3 และหาผู้ค้ำประกันดังกล่าวในข้อ 4 ไว้เสียก่อนแสดงมหรสพ ทั้งให้คำรับรองยึดตัวว่า ถ้าผลการพิจารณาของอธิบดีกรมสรรพากร หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง แล้วแต่กรณี ไม่อนุญาตให้ยกเว้นอากรมหรสพแล้ว ให้ผู้ยื่นคำร้องและผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบร่วมกันเสียเงินค่าอากรมหรสพนั้นภายใน 7 วันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง ไม่อนุญาตให้ยกเว้นอากรมหรสพ

กฎกระทรวงฉบับนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2499 เป็นต้นไป

2. มหรสพภายในเขตวัด หรือบริเวณใกล้เคียงกับเขตวัดตามที่อธิบดีเห็นสมควร ซึ่งจัดตั้งขึ้นและเป็นเทศกาลประจำปี

3. มหรสพที่รับค่าดูเป็นอัตราสูงสุดไม่เกิน 50 สตางค์

4. มหรสพซึ่งรัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวง อันได้แก่อธิบดีกระทรวงฉบับที่ 126 (พ.ศ. 2509)

ข้อ 3 ซึ่งได้กำหนดมหรสพที่ได้รับยกเว้นอากรมหรสพไว้ 7 ข้อ แต่เมื่อมีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 155

¹ บัญชีการยกมวได้รับยกเว้นอากรมหรสพ ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 155 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 7 มิถุนายน 2515 เป็นต้นไป และมีผลยกเว้นกฎกระทรวงและคำสั่งกรมสรรพากรต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมหรสพที่นอกเหนือจาก 4 ประการที่ยกขังตัวเสียอากรมหรสพ คือ ภาพยนตร์ มหรสพผสมภาพยนตร์ โปวี่sing และแย่งม้า

ออกมาแล้ว ผลการทำกับกรมศึกษาความในข้อ 3 ของกฎกระทรวงฉบับนี้เกือบทั้งหมด โดยปริยาย คง
ผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันเพียงข้อเดียวเท่านั้นคือ ข้อ 3(1) ที่ว่า "มหรลพ์ที่ทางราชการจัดขึ้นเป็น
ครั้งคราว และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ส่งอนุญาตให้ได้รับยกเว้นการเสียอากรมหรลพ์แล้ว"
เช่น คำสั่งกระทรวงการคลังดังต่อไปนี้¹

(1) คำสั่งที่ 13062/2483 ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2483 เรื่องอากรมหรลพ์ ยกเว้น
อากรมหรลพ์ในงานวันฉลองวันชาติ

(2) คำสั่งที่ 2512/2483 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2483 เรื่องอากรมหรลพ์ ยกเว้น
อากรมหรลพ์ในงานฉลองรัฐธรรมนูญ

(3) คำสั่งที่ 51296/2483 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2484 เรื่อง อากรมหรลพ์
ยกเว้นอากรมหรลพ์ในงานวันฉลองปีใหม่

สาระสำคัญของคำสั่งกระทรวงการคลังดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

(ก) ต้องเป็นมหรลพ์ที่คณะกรรมการจังหวัดหรือคณะกรรมการอำเภอจัดให้มีขึ้น
ในงานดังกล่าว

(ข) การแสดงมหรลพ์นั้นจะต้องจัดให้มีขึ้นภายในขอบเขตสถานที่ซึ่งจังหวัดหรือ
อำเภอได้กำหนดไว้มีนบุรี วมของงาน

(ค) มีมีการแสดงเพื่อส่งเสริมความเจริญของงานดังกล่าวและเก็บค่าดูเพื่อ
ชดเชยรายจ่ายของงาน มิใช่เพื่อความบันเทิงหรือประโยชน์ของเอกชนเหล่านี้โดยเฉพาะ

หากการแสดงมหรลพ์ที่ประกอบด้วยลักษณะดังกล่าวแล้ว จังหวัดหรืออำเภอใดจะแสดงมหรลพ์
หรือสั่งห้ามมหรลพ์มาแสดงในงานดังกล่าว เป็นอันไม่ต้องขออนุญาตยกเว้นอากรมหรลพ์ต่อกระทรวงการคลัง
คือ ยอมให้จังหวัดหรืออำเภอดำเนินการไปได้

5. กิจสำหรับสถานศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีขึ้น

อย่างไรก็ดี มหรลพ์ที่กำหนดยกเว้นไว้ในกฎหมายดังกล่าวข้างต้นนั้น ในขณะที่ได้มี
ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 155 ซึ่งผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 มิถุนายน 2515 เป็นต้นไป กำหนด

¹ อากรณี นารถติลก ผู้รวบรวม ประมวลรัชฎาฎร หน้า 470-475 .

ยกเว้นอาการหรัสตามประมวลระฎากรทุกประเภท นอกจากหรัส 4 ประเภทเท่านั้นที่ยังคงกำหนดให้เสียอาการหรัสต่อไป คือ

- (1) ภาพยนตร์
- (2) หรัสผสมภาพยนตร์
- (3) โบว์ลิ่ง
- (4) แข่งม้า

หรัสอื่นนอกจาก 4 ประเภทดังกล่าวแล้ว ไม่ต้องเสียอาการหรัสต่อไป และมีผลยกเลิกกฎกระทรวงและคำสั่งกรมสรรพากรต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับหรัสนอกจาก 4 ประเภทข้างต้นด้วย

บุคคลที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียอาการหรัส ได้แก่

1. ผู้ที่เป็นเด็ก ซึ่งไม่ต้องเสียค่าอุตมระฎาของจ้ของหรัส แต่เด็กนั้นต้องมีอายุไม่เกิน 7 ขวบ และสูงไม่เกิน 1 เมตร (มาตรา 135 (4) แห่งประมวลระฎากร)
2. ผู้มีหน้าที่ทำการเกี่ยวกับหรัส ซึ่งโดยลักษณะหน้าที่ผู้นั้นไม่ต้องเสียค่าอุ (มาตรา 135 (5) แห่งประมวลระฎากร)
3. พนักงานเจ้าหน้าที่อาการหรัสที่เข้าไปตรวจล่อบการปฏิบัติเกี่ยวกับการเสียอาการหรัสในโรงหรัสที่จ้าเป็น (มาตรา 140 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลระฎากร)
4. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่เข้าไปตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยที่จ้าเป็น (มาตรา 140 วรรคสอง แห่งประมวลระฎากร)
5. ผู้ถือบัตรทางราชการที่ออกให้เข้าดูโดยไม่ต้องเสียค่าอุ (ข้อ 7 ของบัญญัติตราอาการหรัส)
6. ผู้ถือตั๋วที่มีค่าอุไม่เกิน 50 สตางค์ (ข้อ 7 ของบัญญัติตราอาการหรัส)
7. ขุด บุคคลในคณะขุด บุคคลในคณะงาคู่ล และบุคคลที่ถือว่าอยู่ในคณะขุด ตามความตกลงและให้เป็นไปตามหลักกั้อยที่กั้อยปฏิบัติต่อกัน (มาตรา 4 (2) แห่งพระราชบัญญัติออกตามความในประมวลระฎากรว่าด้วยการยกเว้นระฎากร (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2510)

การเสียอากรมรลศพ

ผู้มีหน้าที่เสียอากร

อากรมรลศพที่ส่งเก็บตามประมวลรัษฎากรนี้ โดยลักษณะแล้วมุ่งหมายเก็บจากผู้ดมมรลศพ สดเป็นภาชีอากรประเภทหนึ่งพอ โดยถือว่าเมื่อผู้ดมมรลศพ เงินเสียค่าดู ก็ย่อมจะเสียอากรประเภทนี้ได้ โดยไม่ต้องร่อน แต่ในทางปฏิบัติเพื่อความสะดวกในการส่งเก็บ กฎหมายจึงได้กำหนดให้เจ้าของมรลศพ คือผู้ที่ส่งให้มรลศพและผู้รับผิดชอบด้าน ฝังการมรลศพ เป็นผู้ที่มีหน้าที่เสียอากรมรลศพ อย่างไรก็ตามก็ตีค่าอากร ที่เสียก็ได้ถูกผสมสภาวะไปยังผู้ดมมรลศพ โดยเจ้าของมรลศพได้รวมค่าอากรไว้ในราคาตัวทุกฉบับ ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ดมมรลศพเป็นผู้รับภาระภาชี (Incidence) ที่แท้จริง

ในกรณีผู้ขุดด้วยตัวที่ไม่เสียค่าดูนั้น กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ถือตัวขุดเป็นผู้ มีหน้าที่เสียอากร โดยให้เจ้าของขุดฆ่าหรือสั่งให้ผู้อื่นขุดฆ่าแล้วถมที่ปิดบ่อนตัวก่อนผู้ขุด¹

วิธีการเสียอากร

การเสียอากรมรลศพในปัจจุบัน กฎหมายได้กำหนดให้เสียตามจำนวนค่าดู หรือตาม ลักษณะตัวที่ไปตามอัตราที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราอากรมรลศพ² และกำหนดให้เสียอากรเป็นรายตัวผู้ดู โดยวิธีใดวิธีหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ใช้แสดงบัตรตัวและขุดฆ่า
2. ใช้ตัวมีแสดงบัตรดูน
3. เสียเป็นตัวเลขเงินตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรี (อธิบดีหมายถึง

อธิบดีกรมสรรพากร และรัฐมนตรีหมายถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง)

ถ้าตัวขุดขุดแล้วปล่อยให้ผู้ดู ต้องเสียอากรตามจำนวนค่าดูในตัวทุกฉบับ ถ้าเป็นตัว ออกให้สำหรับเข้าดูได้หลายครั้ง ให้เสียอากรตามจำนวนเงินค่าดูที่ปรากฏในตัวนั้น³

¹ อากรณี นารถดิลก ผู้รวบรวม ประมวลรัษฎากร มาตรา 133 หน้า 224 .

² เรื่องเดียวกัน มาตรา 131 หน้า 223 .

³ เรื่องเดียวกัน มาตรา 132 หน้า 223-224 .

และถ้าตัวใบหนึ่งดูได้หลายคนก็ต้องเสียเป็นรายตัวผู้ดูแลแต่ละคนตามจำนวนคำดูที่ปรากฏ
ในตัวนั้น สำหรับตัวไม้เสียคำดู ให้เสียอากรตามราคาชั้นที่ดูเป็นรายครั้งและรายบุคคลที่เข้าดู¹

วิธีการเสียอากรมหรรณพตามข้อ 1 นั้น ปัจจุบันได้เลิกใช้ไปแล้วโดยปริยาย ส่วนวิธี
ที่ 2 นั้น จนกระทั่งบัดนี้ยังไม่เคยนำมาใช้ วิธีที่ใช้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันมีอยู่วิธีเดียวคือ วิธีเสียอากรเป็น
ตัวเงินตามระเบียบที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนด โดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งแยก
ออกได้เป็น 3 กรณีคือ

1. การเสียอากรมหรรณพเป็นตัวเงิน โดยกำหนดให้เจ้าของมหรรณพใช้ตัวที่กรมสรรพากร
จัดพิมพ์และมอบให้จำหน่าย ชนิดที่ไม่ต้องผ่านเครื่องจำหน่ายตัว กรณีนี้ใช้สำหรับมหรรณพประเภทภาพยนตร์
และมหรรณพลุ่มภาพยนตร์ ซึ่งจัดให้มีขึ้น ณ สถานที่สำหรับมหรรณพในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร กับโรง
ภาพยนตร์ในเขตท้องที่จังหวัดอื่นอีก 69 จังหวัด รวม 115 อำเภอ 1 หมู่เกาะอำเภอเมืองและอำเภอ
ระดับใหญ่²

2. การเสียอากรมหรรณพเป็นตัวเงิน โดยใช้ตัวที่เจ้าของมหรรณพจัดทำขึ้นเอง
ซึ่งจะต้องมีลักษณะและปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนด กรณีนี้ใช้สำหรับมหรรณพหรือ
มหรรณพซึ่งจัดให้มีขึ้นเป็นครั้งคราว ณ สถานที่ใด ๆ สำหรับท้องที่ทั่วราชอาณาจักร กับโรงภาพยนตร์
ในส่วนภูมิภาคสำหรับท้องที่นอกจากที่กำหนดให้ใช้ตัวมหรรณพที่กรมสรรพากรจัดพิมพ์ตามกรณีที่ 1

3. การเสียอากรมหรรณพเป็นตัวเงิน โดยกำหนดให้เจ้าของมหรรณพใช้เครื่อง
จำหน่ายตัว กรณีนี้ใช้สำหรับมหรรณพแข่งม้าในเขตกรุงเทพมหานครทั้ง 2 แห่ง คือ สนามแข่งม้า
ราชกรีฑาสโมสร และสนามแข่งม้าราชรถถฤณย์ลุมพูนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

¹ เรื่องเดียวกัน บัญชีอัตราอากรมหรรณพข้อ 5 หน้า 231.

² โปรดดูรายละเอียดจากบัญชีท้ายประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับอากรมหรรณพ
(ฉบับที่ 25) ราชกิจจานุเบกษา 94 (29 มีนาคม 2519) 1326 ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม
2520 เป็นต้นไป (ตามบัญชีดังกล่าวมีเพียง 68 จังหวัด 115 อำเภอ เนื่องจากอำเภอพะเยาใน
ขณะนั้นยังรวมอยู่ในจังหวัดเชียงราย ปัจจุบันได้แยกเป็นจังหวัดพะเยาแล้ว จึงได้นับเป็น 69 จังหวัด)

ลักษณะตัว

กฎหมายได้กำหนดว่า ตัวนั้นต้องทำด้วยกระดาษอ่อนและอย่างน้อยต้องมีอักษรไทยให้ปรากฏข้อความดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อสถานที่สำหรับมหรสพหรือ เจ้าของหรือคณะมหรสพ
- (2) เลขที่ตามลำดับของตัว
- (3) กำหนดวันเข้าอู
- (4) ราคาตัว
- (5) ชั้นที่ดู (ถ้ามี)

ถ้าเป็นตั๋วไม่เสียค่าดูออกให้สำหรับเข้าดูฉบับละครั้งเดียว ให้ระบุจำนวนผู้ดูแทนกำหนดวันเข้าอูและราคาตัว ถ้าออกให้สำหรับเข้าดูฉบับละหลายครั้ง ให้ระบุระยะเวลาเข้าอูและจำนวนผู้ดูแทนกำหนดวันเข้าอูและราคาตัว

ตัวที่ต้องทำตามความดังกล่าวนี้ เมื่อมีเหตุผลสมควร อธิบดีจะสั่งให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่นก็ได้¹

ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับอากรมหรสพ (ฉบับที่ 11) เรื่อง กำหนดให้ เจ้าของมหรสพประเภทภาพยนตร์ปฏิบัติเกี่ยวกับการเสียอากรมหรสพ ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2516 ได้กำหนดลักษณะของตัวให้ เจ้าของมหรสพจัดทำตัวอย่างน้อยให้มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ท้ายประกาศดังกล่าวดังนี้ (ไม่รวมถึงตัวที่กรมสรรพากรมอบให้ เจ้าของมหรสพนำไปจำหน่ายให้แก่ผู้ดู)

- (1) ตัวต้องทำด้วยกระดาษอ่อน แบ่งเป็น 3 ตอน โดยอย่างน้อยต้องมีข้อความและตัวเลขตามแบบต่อไปนี้ ตัวเลขนั้นให้ใช้เลขไทยหรืออารบิก

¹ อากรณี นารถติก ผู้รวบรวม ประมวลรัชฎาฎ หน้า 226-227.

ด้านหน้าของตั๋ว

(ต้นข้าว)	(ตอนสำหรับจ่ายกรมรถไฟ)	(ตอนสำหรับผู้โดยสาร)
เลขที่ (ตามลำดับของตั๋ว)	เลขที่ (ตามลำดับของตั๋ว)	เลขที่ (ตามลำดับของตั๋ว)
ชื่อ (สถานที่สำหรับรถไฟ)	ชื่อ (สถานที่สำหรับรถไฟ)	ชื่อ (สถานที่สำหรับรถไฟ)
รอบหรือเวลาและวันเดือนปี	รอบหรือเวลาและวันเดือนปี	รอบหรือเวลาและวันเดือนปี
อัตราค่าตั๋วหรือราคาตั๋ว.....บาท	อัตราค่าตั๋วหรือราคาตั๋ว.....บาท	อัตราค่าตั๋วหรือราคาตั๋ว.....บาท
ชั้นที่ (ถ้ามี)	ชั้นที่ (ถ้ามี)	เป็นค่าอากาศรถไฟและ กท. รย. รย. ....บาท
ชั้นที่ (ถ้ามี)	ชั้นที่ (ถ้ามี)	ชั้นที่ (ถ้ามี)
หมายเลขที่นั่ง.....	หมายเลขที่นั่ง.....	หมายเลขที่นั่ง.....

ตราหรือเครื่องหมายที่ประทับ

ด้านหลังของตั๋ว

ตั๋วนี้ใช้สำหรับ พ.ศ.	ตั๋วนี้ใช้สำหรับ พ.ศ.	ตั๋วนี้ใช้สำหรับ พ.ศ. ....
ตั๋วนี้พิมพ์ที่โรงพิมพ์.....	ตั๋วนี้พิมพ์ที่โรงพิมพ์.....	ค่า.....
เลขที่.....ถนน.....อำเภอ.....	เลขที่.....ถนน.....อำเภอ.....	(ขอความใน (2))
จังหวัด.....	จังหวัด.....	ตั๋วนี้พิมพ์ที่โรงพิมพ์.....
จังหวัด.....	จังหวัด.....	เลขที่.....ถนน.....อำเภอ.....
จังหวัด.....	จังหวัด.....	จังหวัด.....

(2) ตั๋วตอนที่ 3 (ตอนสำหรับผู้โดยสาร) ด้านหลังให้พิมพ์ข้อความเป็นสักรวยไทยด้วยหมึก

สีแดงขนาดไม่เล็กกว่าตัวอักษรตัวสี่บรรทัด กางต่อไม่มี

(ก) กรณีเสียอากาศรถไฟ โดยวิธีเสียอากาศเป็นตั๋วเงิน มีข้อความดังนี้

"ค่า....."

สถานที่ที่รถไฟแห่งนี้ได้เสียอากาศรถไฟโดยวิธีเสียเป็นตั๋วเงิน จึง

ไม่ต้องปิดและมอบอากาศรถไฟคืน

ถ้าสงสัยว่ามีการหลีกเลี่ยงอาการหลับสนิท โปรดส่งตัวฉบับนี้หรือแจ้ง
พฤติการณ์ต่อสมทบปัญหาารขอ สรรพากรจังหวัด สรรพากรเขตสำหรับท้องถิ่น หรืออธิบดีกรมสรรพากร
โดยด่วน"

(ข) กรณีเสียอาการหลับสนิท โดยวิธีใช้แล้ตมปิดตัว มีข้อความดังนี้
"คำเตือนผู้ดูแล"

สถานที่รพหลับสนิทนี้ เสียอาการหลับสนิทโดยวิธีใช้แล้ตมปิดตัว เวลา
เข้าตูมหลับสนิท อาการหลับสนิททุกดวงที่ปิดบนตัวจะต้องถูกฝึกให้ขาดติดอยู่ทั้งตอนสำหรับผู้อยู่และตอนสำหรับ
เจ้าของมหลับสนิท เพื่อมิให้เข้าไปได้อีก

ถ้าสงสัยว่ามีการหลีกเลี่ยงอาการหลับสนิท โปรดส่งตัวฉบับนี้ หรือแจ้ง
พฤติการณ์ต่ออธิบดีกรมสรรพากรโดยด่วน"

(3) ทั้งในกรณี (ก) และ (ข) ของ (2) บทนำหลังตัว ข้อความที่ว่า "ตัวนี้
ใช้สำหรับ พ.ศ. ...." นั้น 1.ข พ.ศ. ให้พิมพ์ไว้ในขณะที่พิมพ์ข้อความอื่นด้วย ห้ามกรอกหรือประทับ
ตัวเลขภายหลัง

อัตราอาการหลับสนิท

บัญชีอัตราอาการหลับสนิทที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากร มีดังนี้

1. ภาพยนตร์ ให้กับอาการร้อยละ 50 ของค่าดู
2. กีฬาซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีขึ้น ให้กับอาการร้อยละ 10 ของค่าดู
3. มหรสพอย่างอื่น ให้กับอาการร้อยละ 20 ของค่าดู ถ้าเป็นกีฬาตามที่กำหนดใน

กฎกระทรวง ให้กับอาการร้อยละ 15 ของค่าดู

4. ถ้าเป็นมหรสพผสม ให้กับอาการในอัตราสูง
5. ตัวไม้สียค่าดู ให้กับอาการตามราคาขึ้นชื่อมีรายบุคคลและรายบุคคลที่เข้าดู
6. การคำนวณอาการ ถ้าเอาอาหารมีค้ำค่ากว่าห้าสตางค์ให้นับทั้ง
7. บัตรทางราชการที่ออกให้เข้าดูโดยไม่ต้องสียค่าดู และตัวที่มีค่าดูไม่เกินห้าสิบ

สตางค์ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องสียอาการ

แต่โดยที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 155 ได้กำหนดให้ยกเว้นอากรมหรสพแก่มหรสพทุกประเภท เว้นแต่มหรสพ 4 ประเภทที่ยังคงให้เสียอากรมหรสพอยู่ ฉะนั้นมหรสพ 4 ประเภทดังกล่าวจะต้องเสียอากรมในอัตราดังนี้

1. ภาพยนตร์ให้เก็บอากรมร้อยละ 50 ของค่าดู
2. มหรสพผสมภาพยนตร์ ให้เก็บอากรมในอัตราสูงคืออัตราเดียวกับภาพยนตร์
3. โบว์ลิ่ง เป็นมหรสพอย่างอื่นตามบัญชีอัตราอากรมหรสพให้เก็บอากรมร้อยละ 20 ของค่าดู
4. แข่งม้า เป็นมหรสพอย่างอื่นตามบัญชีอัตราอากรมหรสพให้เก็บอากรมร้อยละ 20 ของค่าดู

นอกจากนี้ เจ้าของมหรสพหรือผู้มีหน้าที่เสียอากรมยังมีหน้าที่เสียภาษีอากรมเพิ่มเพื่อเทศบาล สู่ขาภิบาล หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดแล้วแต่สถานที่ตั้งอยู่ โดยเสียอากรมเพิ่มอีกไม่เกินร้อยละ 10 ของอากรมหรสพตามประมวลรัษฎากร เพื่อเป็นภาษีบำรุงเทศบาล (ภ.ท.) รายได้สู่ขาภิบาล (ร.ข.) หรือรายได้จังหวัด (ร.จ.) แล้วแต่กรณี โดยกรมสรรพากรเป็นผู้จัดเก็บให้พร้อมกับการจัดเก็บอากรมหรสพ ซึ่งส่วนมากจะจัดเก็บ ภ.ท., ร.ข. หรือ ร.จ. ในอัตรา ร้อยละ 10 ของอากรมหรสพ แต่บางจังหวัดก็จัดเก็บ ภ.ท., ร.ข. หรือ ร.จ. ในอัตรา ร้อยละ 5 ของอากรมหรสพ ทั้งนี้แล้วแต่ที่บัญญัติ ข้อบังคับสู่ขาภิบาล หรือข้อบัญญัติจังหวัดในแต่ละท้องถิ่น

เพื่อให้การจัดเก็บอากรมหรสพที่มีอัตราดังกล่าวข้างต้นเป็นไปในแนวเดียวกัน โดยเฉพาะประเภทภาพยนตร์ กรมสรรพากรจึงได้จัดทำตารางค่าอากรมหรสพขึ้นดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 อัตราค่าอากรหมลสำหรับโรงภาพยนตร์ที่ยาระเป็นเงิน ที่สัดเก็บเงิน ก.ท.
ร.ว. หรือ ร.ข. ในอัตราร้อยละ 5 ของเงินอากรหมล

ค่ารวมค่าอากร	คำนวณเป็นเงิน			หมายเหตุ
	ค่าอากร	ก.ท. ร.ว.	ร.ข. 5% ของ ค่าอากร	
1	0.30		.01	.31
2	.65		.03	.68
3	.95		.04	.99
4	1.30		.06	1.36
5	1.60		.08	1.68
6	1.95		.09	2.04
7	2.25		.11	2.36
8	2.60		.13	2.73
9	2.95		.14	3.09
10	3.25		.16	3.41
11	3.60		.18	3.78
12	3.90		.19	4.09
12.50	4.05		.20	4.25
13	4.25		.21	4.46
14	4.55		.22	4.77
15	4.90		.24	5.14
16	5.20		.26	5.46
17	5.55		.27	5.82
18	5.90		.29	6.19
19	6.20		.31	6.51
20	6.55		.32	6.87
21	6.85		.34	7.19
22	7.20		.36	7.56
23	7.50		.37	7.87
24	7.85		.39	8.24
25	8.15		.40	8.55
30	9.80		.49	10.29

ตารางที่ 3 อัตราค่าอากรหมสสำหรับโรงภาพยนตร์ที่ชำระเป็นเงินที่สดเก็บเงิน ก.ท.

ร.ว. หรือ ร.ข. ในอัตราร้อยละ 10 ของเงินอากรหมส

ค่ารวมค่าอากร	คำนวณเป็นเงิน			หมายเหตุ
	ค่าอากร	ก.ท. ร.ข. ของค่าอากร	ร.ว. 10% รวมเป็นเงิน ค่าอากร	
1	0.30	.03	.33	
2	.60	.06	.66	
3	.95	.09	1.04	
4	1.25	.12	1.37	
5	1.60	.16	1.76	
6	1.90	.19	2.09	
7	2.25	.22	2.47	
8	2.55	.25	2.80	
9	2.90	.29	3.19	
10	3.20	.32	3.52	
11	3.50	.35	3.85	
12	3.85	.38	4.23	
12.50	4.00	.40	4.40	
13	4.15	.41	4.56	
14	4.50	.45	4.95	
15	4.80	.48	5.28	
16	5.15	.51	5.66	
17	5.45	.54	5.99	
18	5.80	.58	6.38	
19	6.10	.61	6.71	
20	6.45	.64	7.09	
21	6.75	.67	7.42	
22	7.05	.70	7.75	
23	7.40	.74	8.14	
24	7.70	.77	8.47	
25	8.05	.80	8.85	
30	9.65	.96	10.61	

การลดอากรมหรสพ โดยที่เป็นการสมควรบรรเทาภาระภาษีอากรให้แก่เจ้าของมหรสพ ซึ่งจัดให้มีมหรสพประเภทภาพยนตร์ และมหรสพผลัสมภาพยนตร์ ในเขตท้องที่บางแห่งนอกเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพท้องที่และภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการลดอัตราอากรมหรสพสำหรับมหรสพประเภทภาพยนตร์ และมหรสพผลัสมภาพยนตร์ขึ้น โดยบังคับใช้เฉพาะมหรสพในส่วนภูมิภาคในเขตท้องที่อำเภอ ซึ่งเจ้าของมหรสพต้องยื่นตัวมหรสพที่กรมสรรพากรจัดพิมพ์ คงยึดเก็บในอัตราดังต่อไปนี้

1. ตัวที่มีค่าดูและค่าอากรรวมกันราคาไม่เกิน 10 บาท ร้อยละ 10 ของค่าดู
2. ตัวที่มีค่าดูและค่าอากรรวมกันราคาเกิน 10 บาท แต่ไม่เกิน 20 บาท ร้อยละ 20 ของค่าดู
3. ตัวที่มีค่าดูและค่าอากรรวมกันราคาเกิน 20 บาท แต่ไม่เกิน 30 บาท ร้อยละ 30 ของค่าดู
4. ตัวที่มีค่าดูและค่าอากรรวมกันราคาเกิน 30 บาท ร้อยละ 40 ของค่าดู

การลดอัตราอากรมหรสพดังกล่าวนี้ให้ใช้บังคับสำหรับตัวที่จำหน่ายให้แก่ผู้ดูตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2525 เป็นต้นไป¹

หน้าที่ปฏิบัติของเจ้าของมหรสพ ในการเสียอากรมหรสพนี้ ประมวลระเบียบการได้กำหนดให้เจ้าของมหรสพมีหน้าที่ปฏิบัติดังนี้

1. ให้เจ้าของเป็นผู้มีหน้าที่เสียอากรและให้มีหน้าที่ยึดค่า หรือจัดให้ผู้อื่นยึดค่า แลตมภ์ที่ปิดบนตัว ก่อนมอบตัวให้ผู้ดูหรือผู้ซื้อไป ในกรณีตัวที่ไม่เสียค่าดู ให้ผู้ถือตัวเข้าดูเป็นผู้มีหน้าที่เสียอากร และให้เจ้าของยึดค่าหรือจัดให้ผู้อื่นยึดค่าแลตมภ์ที่ปิดบนตัวก่อนผู้ดูเข้าดู²
2. ให้เจ้าของหรือบุคคลซึ่งเจ้าของแต่งตั้ง คอบรับตัวจากผู้ดูซึ่งต้องมีตัวอันเสียอากร³

¹ "พระราชบัญญัติกาออกตามความในประมวลระเบียบการว่าด้วยการลดอัตราอากร (ฉบับที่ 116) พ.ศ. 2524" ราชกิจจานุเบกษา 98 (31 ธันวาคม 2524).

² อากรณี นารถดีลก ผู้รวบรวม ประมวลระเบียบการ มาตรา 133 หน้า 224.

³ เรื่องเดียวกัน มาตรา 137 หน้า 227.

3. ให้เจ้าของหรือบุคคลซึ่งเจ้าของแต่งตั้งให้คอยรับตัวตามข้อ 2 สักตัวในขณะที่ได้รับจากผู้ โดยอย่างน้อยต้องให้แสดงบัตรปิดบนตัวหรือแสดงบัตรอนุญาตเป็นสองตอน แล้วเก็บไว้ส่วนหนึ่ง ส่วนของตัวที่เก็บไว้นั้นต้องรักษาไว้ไม่น้อยกว่า 3 วัน เว้นแต่ตัวที่ออกให้สำหรับเข้าดูหลายครั้ง¹

4. นอกจากจะมีบทกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ห้ามมิให้เจ้าของหรือบุคคลที่เจ้าของแต่งตั้งคอยรับตัว อนุญาตให้ผู้ใดเข้าดู เว้นแต่

4.1 มีตัวปิดแสดงบัตรซึ่งขีดฆ่าแสดงว่า เสียอากรครบถ้วนแล้ว

4.2 มีตัวแสดงบัตรแสดงว่า เสียอากรครบถ้วนแล้ว

4.3 มีตัวหรือเครื่องหมายอื่น ซึ่งแสดงว่าได้เสียอากรเป็นส่วนตัวแล้ว

4.4 ผู้ดูเป็นเด็กซึ่งไม่ต้องเสียค่าดูตามระเบียบการของเจ้าของ แต่เด็กนั้น

ต้องมีอายุไม่เกิน 7 ขวบ และสูงไม่เกิน 1 เมตร

4.5 ผู้มีหน้าที่ทำการเกี่ยวกับมหรสพ ซึ่งโดยลักษณะหน้าที่ผู้นั้นไม่ต้องเสียค่าดู²

4.6 พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่มหรสพ ทำที่จำเป็นเพื่อตรวจ

สอบการปฏิบัติเกี่ยวกับการเสียอากรมหรสพ

4.7 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่เข้าไปตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อย

ทำที่จำเป็น³

5. ถ้ามิได้ขีดฆ่าแสดงบัตรบนตัว (ตามข้อ 1) หรือมิได้สักตัว (ตามข้อ 3) ให้เจ้าของมีหน้าที่รับผิดชอบเสียเงินเพิ่มเป็นจำนวน 2 เท่าของอากรที่ต้องเสียหรือเป็นเงิน 25 บาท แล้วแต่อย่างใดจะมากกว่า เงินเพิ่มนี้ให้ชำระเป็นเงินภายใน 10 วันนับแต่วันได้รับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ เงินเพิ่มให้ถือเป็นเงินอากร⁴

¹ เรื่องเดียวกัน มาตรา 138 หน้า 227,

² เรื่องเดียวกัน มาตรา 135 หน้า 225-226,

³ เรื่องเดียวกัน มาตรา 140 หน้า 228,

⁴ เรื่องเดียวกัน มาตรา 138 ทวิ หน้า 227,

6. ห้ามมิให้ เจ้าของซื้อแสตมป์หรือตัวมีแสตมป์คืนจากที่อื่น นอกจาก ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ซึ่งรัฐมนตรีกำหนดไว้¹ [ใน เรื่องนี้ได้ เคยมีประกาศกระทรวงการคลัง เกี่ยวกับอากรกรมสรรพ ๑ ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 กำหนดให้ เจ้าของกรมสรรพซึ่งสำนักงานสรรพตั้งอยู่ใน เขตพระนคร สัมพันธ์วงศ์ ยานนาวา ดุสิต ปทุมวัน บ่อมปราบศัตรูพ่าย และพญาไท ซื้อแสตมป์อากรกรมสรรพที่กองอากร กรมสรรพากร แต่ปัจจุบันวิธีการ สูยอากรกรมสรรพโดยใช้แสตมป์มัดตัว ได้เลิกใช้ไปแล้วโดยปริยาย เนื่องจากมีประกาศอธิบดีกรมสรรพากรกำหนดให้ เจ้าของกรมสรรพ สูยอากรเป็นส่วนตัวเงิน]

7. ให้อธิบดีมีอำนาจกำหนดวิธีการให้ เจ้าของปฏิบัติ เพื่อให้การ สูยอากรกรมสรรพ เป็นไปโดยรัดกุม และให้ เจ้าของปฏิบัติตามนี้²

ในการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าของกรมสรรพหรือบุคคลที่ เจ้าของกรมสรรพแต่งตั้งให้คอยรับ ตัวตามข้อ 4 นั้น กฎหมายได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการขัดขืนหรือกีดขวางการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว³ (ห้ามมิให้อนุญาตผู้ใด ข้ายูโดยไม่มีตัว) หากผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับ ไม่เกินห้าร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ⁴

อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่

"พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง⁵ อันได้แก่ ข้าราชการ พลเรือนสามัญตั้งแต่ระดับ 2 ขึ้นไป ภายในสังกัดดังต่อไปนี้

1. สังกัดราชการบริหารส่วนกลาง 1 วันแต่ที่สังกัดสำนักงานสรรพากรเขต กรมสรรพากร สำหรับท้องที่ที่ราชการอาณาจักร

¹ เรื่องเดียวกัน มาตรา 139 หน้า 228 .

² เรื่องเดียวกัน มาตรา 141 หน้า 229-230 .

³ เรื่องเดียวกัน มาตรา 140 ตี ๓ หน้า 229 .

⁴ เรื่องเดียวกัน มาตรา 142 หน้า 230 .

⁵ เรื่องเดียวกัน มาตรา 130 หน้า 223 .

2. สังกัดสำนักงานสรรพากรเขต สำหรับท้องที่สรรพากรเขตนั้น
3. สังกัดสำนักงานสรรพากรกรุงเทพมหานคร สำหรับท้องที่กรุงเทพมหานคร
4. สังกัดสำนักงานสรรพากรจังหวัด สำหรับท้องที่สรรพากรจังหวัดนั้น
5. สังกัดสำนักงานสรรพากรเขตท้องที่ สำหรับท้องที่เขตนั้นในกรุงเทพมหานคร
6. สังกัดสำนักงานสรรพากรอำเภอ สำหรับท้องที่อำเภอ¹

ประมวลระเบียบการได้กำหนดให้อำนาจพนักงาน เจ้าหน้าที่อากรมหรรณพไว้ดังนี้

1. อำนาจในการกำหนดระเบียบและวิธีการปฏิบัติ

ก. ให้อธิบดีโดยอนุมัติรัฐมนตรีกำหนดระเบียบปฏิบัติในการเสียอากรมหรรณพเป็นตัวเงิน (มาตรา 132 (3))

ข. ให้อธิบดีมีอำนาจกำหนดวิธีการให้ ค่าของปฏิบัติ เพื่อให้การเสียอากรมหรรณพเป็นไปโดยรัดกุม (มาตรา 141)

ตัวอย่างของการใช้อำนาจของอธิบดีกรมสรรพากรดังกล่าว ได้แก่²

- ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับอากรมหรรณพ (ฉบับที่ 4) เรื่อง กำหนดให้ ค่าของมหรรณพสำหรับเข้าใช้ เครื่องจำหน่ายตัวและเสียอากรมหรรณพเป็นตัวเงิน

- ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับอากรมหรรณพ (ฉบับที่ 11) เรื่อง กำหนดให้ ค่าของมหรรณพประเภทภาพยนตร์ปฏิบัติเกี่ยวกับการเสียอากรมหรรณพ

- ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับอากรมหรรณพ (ฉบับที่ 14) เรื่อง กำหนดให้ ค่าของมหรรณพใช้ตัวที่กรมสรรพากรจัดพิมพ์ และพิมพ์ที่มิใช่ตัวที่พิมพ์โดยกรมสรรพากร

- ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับอากรมหรรณพ (ฉบับที่ 27) เรื่อง กำหนดระเบียบให้ ค่าของมหรรณพเสียอากรมหรรณพเป็นตัวเงินสำหรับมหรรณพประเภทภาพยนตร์และมหรรณพพิมพ์ภาพยนตร์

ฯลฯ

¹ ประกาศกระทรวงการคลังว่าด้วยกาแต่งตั้งเจ้าพนักงาน (ฉบับที่ 4) "ราชกิจจานุเบกษา 94 (1 มีนาคม 2520) : 871-873.

² อารณ นารถดีลก. ผู้รวบรวม ประมวลระเบียบการ. หน้า 421-469.

2. อำนาจในการตรวจสอบ

"ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่หรือทรัพย์สินที่จำเป็น เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดอาการหรือสภาพ กับมีอำนาจยึด, ออกสำเนาหลักฐานอื่นมาตรวจสอบ และออกหมายเรียกเจ้าของ ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง หรือพยานหลักฐานอื่นควรแก่เรื่องมาได้ส่วนได้ เมื่อมีเหตุสมควร

นอกจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในวรรคก่อน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจเข้าไปในสถานที่หรือทรัพย์สินเพื่อตรวจตรารักษาความสงบ, จับกุมตัวได้เท่าที่จำเป็น"¹

ตามความในบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่ากฎหมายได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่อย่างกว้างขวางในการตรวจสอบการปฏิบัติ, เกี่ยวกับการ, สืบอาการหรือสภาพ โดยมีอำนาจที่จะเข้าไปตรวจสอบการปฏิบัติในสถานที่หรือทรัพย์สิน และยังมีอำนาจยึด, ออกสำเนาหลักฐานอื่นจะเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบการ, สืบอาการ, เช่น กากตัว, แผนผังที่ฝังอยู่, บัญชีรับจ่ายตัว ฯลฯ ซึ่งการตรวจสอบหลักฐานดังกล่าวสามารถไต่ถามกรณีความผิดได้อย่างแน่นแฟ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการ, เรียกเก็บอาการหรือสภาพในส่วนที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ยังมีอำนาจออกหมายเรียก, เจ้าของ, ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง หรือพยานหลักฐานอื่นควรแก่เรื่องมาได้ส่วนได้ ซึ่งเห็นได้ชัดว่าเป็นการอำนวยความสะดวกในการดำเนินการสอบสวนคดีให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่โดยตรง อันจะเป็นผลดีต่อการอุทธรณ์ของโทษของอาการหรือสภาพให้เร็วไหล

อย่างไรก็ตามในการใช้อำนาจดำเนินการดังกล่าวกฎหมายก็ได้วางหลัก, เกณฑ์ควบคุมไว้ว่า จำนวนเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปปฏิบัติการตรวจสอบในสถานที่หรือทรัพย์สิน ควรจะมีได้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น และการใช้อำนาจตามบทบัญญัตินี้จะกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันสมควร มิฉะนั้นอาจจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้, สืบอาการ และรัฐอาจจะเสียประโยชน์ไปโดยไม่สมควรอันเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวถือโอกาสเข้าไปในสถานที่หรือทรัพย์สินมากเกินความจำเป็น

3. อำนาจในการดำเนินการต่อผู้กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายในหมวดที่ว่าด้วยอาการหรือสภาพนี้ กฎหมายได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนิน, มาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืนทั้งทางแพ่งและทางอาญา ซึ่งมิระวางโทษทั้งปรับและจำคุก, บาต่างกันตามกรณีแห่งความผิด

¹ เรื่อง, ดียวกัน มาตรา 140 หน้า 228.

บทกำหนดโทษ

ประมวลรัษฎากร มีบทบัญญัติในการดำเนินกิจการทั้งทางแพ่งและทางอาญา แก่ผู้กระทำความผิดในการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร ในหมวดอากรมหรส์พดังนี้

ก. บทกำหนดโทษทางแพ่ง

1. ในกรณีที่ได้ยึดมาแล้วแต่ฉบับต้นตัว ตามมาตรา 133 หรือมิได้ยึดตัว ตามมาตรา 138 เจ้าของมหรส์พจะต้องรับผิดชอบในทางแพ่ง โดยจะต้องเสียเงินเพิ่มเป็นจำนวน 2 เท่าของอากรที่ต้องเสีย หรือเป็นเงิน 25 บาท แล้วแต่อย่างใดจะมากกว่า เงินเพิ่มที่ให้ชำระเป็นเงินภายใน 10 วัน นับแต่วันได้รับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ เงินเพิ่มให้ถือเป็นเงินอากร (มาตรา 138 ทวิ)
2. ในกรณีฝ่าฝืนมาตรา 135 คือ การอนุญาตให้คนขายโดยไม่เสียอากร หรือเสียอากรไม่ครบถ้วน (เว้นแต่บุคคลที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียอากรมหรส์พ) ทั้งนี้โดยการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ดี โดยการกล่าวหาแจ้งความของบุคคลใด ไม่ว่าจะเป็พนักงานรัฐบาลหรือมิใช่ก็ดี ถ้าปรากฏว่าไม่เสียอากรหรือเสียอากรไม่ครบถ้วน เจ้าของมหรส์พจะต้องรับผิดชอบในทางแพ่ง โดยจะต้องถูกเรียกเก็บเงินอากรจนครบ และจะต้องเสียเงินเพิ่มเป็นรายตัวผู้ซื้ออีกเป็นจำนวน 2 เท่าของเงินอากรที่ไม่เสียหรือที่ขาด หรือเป็นเงิน 25 บาท แล้วแต่อย่างใดจะมากกว่า เงินอากรและเงินเพิ่มที่ให้ชำระเป็นเงินภายใน 10 วัน นับแต่วันได้รับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ เงินเพิ่มให้ถือเป็นเงินอากร (มาตรา 140 ทวิ)

เงินเพิ่มอากรมหรส์พทั้ง 2 กรณีดังกล่าวอาจลดลงได้ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 129 (พ.ศ. 2512) ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยอากรแสตมป์และอากรมหรส์พ ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการขอลดเงินเพิ่มอากรดังนี้

1. ให้บุคคลที่ต้องเสียเงินเพิ่มอากรทำคำร้องเป็นหนังสือยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
2. ในคำร้องดังกล่าวให้ชี้แจงแสดงเหตุผลที่ได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรในหมวดอากรมหรส์พนั้นเป็นไปโดยสุจริต มิได้มีเจตนาหลีกเลี่ยงอากร

3. จะต้องให้การยินยอมชำระเงินเพิ่มอากรภายใน 10 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะพิจารณา

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาของพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อได้รับคำร้องขอลดเงินเพิ่มอากรมหรส์พ อาจพิจารณาลดลงได้ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) กรณีเจ้าของมหรสพเริ่มกระทำการใหม่ และไม่เคยถูกเรียกเงินเพิ่มอากรให้เสียร้อยละ 20 ของเงินเพิ่มอากรที่กำหนดไว้ในมาตรา 138 ทวิ หรือมาตรา 140 ทวิ

(2) กรณีนอกจากกรณี (1) ให้เสียร้อยละ 25 ของเงินเพิ่มอากรที่กำหนดไว้ในมาตรา 138 ทวิ หรือมาตรา 140 ทวิ

(3) กรณีที่อธิบดีกรมสรรพากรพิจารณาอนุมัติ ให้เสียเงินเพิ่มอากรน้อยกว่ากรณี (1) และ (2) ก็ได้ แต่ต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1 ต่อเดือนหรือเศษของเดือนของเงินอากร โดยเริ่มนับแต่วันที่ต้องเสียอากรมหรสพ

การคัดค้านคำสั่งเรียกเก็บอากรมหรสพ

อากรมหรสพไม่มีบทที่กำหนดให้มีการอุทธรณ์ ดังเช่นภาษีอากรประจําเงินหรืออากรแสตมป์ เหตุที่ไม่มีบทอุทธรณ์ไว้ คงเนื่องจากการเสียอากรมหรสพมักไม่มีปัญหาในอรรถกถาหมาย เพราะเป็นเรื่องข้อเท็จจริง อย่างไรก็ตามหากมีปัญหาโต้แย้งเกิดขึ้น ผู้ต้องเสียอากรมหรสพจะคัดค้านคำสั่งเรียกเก็บอากรของเจ้าพนักงาน ก็อาจดำเนินการได้ โดยวิธียื่นคำร้องคัดค้านการเรียกเก็บต่ออธิบดีหรือรัฐมนตรี ถ้าไม่ได้ผล ทางสุดท้ายที่จะดำเนินการได้ก็ต้องฟ้องร้องต่อศาลเท่านั้น¹

ข. บทกำหนดโทษทางอาญา

1. โทษปรับไม่เกิน 500 บาทหรือจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำในกรณีต่อไปนี้

1.1 ผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 133 ซึ่งกำหนดว่า "ให้เจ้าของเป็นผู้มีหน้าที่เสียอากร และให้มีหน้าที่ชดเชา หรือสั่งให้ผู้อื่นชดเชาแสตมป์ที่ติดบนตัวก่อนมอบตัวให้ผู้หรือผู้ซื้อไป ตัวที่ไม่เสียค่าอากรนั้น ให้ผู้ถือตัวเข้าอาเป็นผู้มีหน้าที่เสียอากร และให้เจ้าของชดเชาหรือสั่งให้ผู้อื่นชดเชาแสตมป์ที่ติดบนตัวก่อนผู้เข้าอา"

1.2 ผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 135 ซึ่งกำหนดว่า "นอกจากจะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ห้ามมิให้เจ้าของหรือบุคคลที่เจ้าของแต่งตั้งคอยรับตัว อนุญาตให้ผู้ใดเข้าอาในวันแต่

¹ ไพศิตร์ โรจนวาณิช คำอธิบายประมวลรัษฎากรภาษีสรรพากร (กรุงรัตนโกสินทร์ ๒๒๖๖) หน้า 463 .

- (1) มีตัวปิดแลตมพ์ซึ่งปิดฝาแสดงว่า, สียอากรครบถ้วนแล้ว
- (2) มีตัวแลตมพ์ตุนแสดงว่า, สียอากรครบถ้วนแล้ว
- (3) มีตัวหรือเครื่องหมายอื่นซึ่งแสดงว่า ได้, สียอากรเป็นตัว, เงินแล้ว
- (4) ผู้, เป็น, ดึงซึ่ง, ไม่, ต้อง, สียค่า, ตาม, ระเบียบ, การ, ของ, เจ้า, ของ, แต่, ดึง

นั้นต้องมีอายุไม่เกิน 7 ขวบ และสูงไม่เกิน 1 เมตร หรือ

- (5) ผู้มีหน้าที่ทำการเกี่ยวกับมหรสพ ซึ่งโดยลักษณะหน้าที่ผู้นั้นไม่ต้อง, สีย

ค่า

1.3 ผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 138 ซึ่งกำหนดว่า “ให้ เจ้าของหรือผู้ได้รับแต่งตั้งตามมาตรา 137 (คอยรับตัวจากผู้) ผูกตัวในขณะที่ได้รับจากผู้ โดยอย่างน้อยต้องให้แลตมพ์ที่ปิดอยู่หรือแลตมพ์ตุนขาด, เป็น, ล่อง, ตอน, แล้ว, กับ, ไข, ไว้, ส่วน, หนึ่ง, ส่วน, ของ, ตัว, ที่, กับ, ไข, นี้, ให้, ต้อง, รักษา, ไว้, ไม่, น้อย, กว่า, 3 วัน, เว้น, แต่, ตัว, ที่, ออก, ให้, สำหรับ, ย้ำ, อู, หลาย, ครั้ง.”

1.4 ผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 140 ตร. ซึ่งกำหนดว่า “เว้นแต่จะมีอำนาจตามบทกฎหมายอื่น ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการขัดขืนหรือกีดขวางมิให้ เจ้าของหรือบุคคลที่, เจ้า, ของ, แต่ง, ตั้ง, คอย, รับ, ตัว, ปฏิบัติ, หน้าที่, ตาม, มาตรา, 135.”

1.5 โดยรู้อยู่แล้ว ไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการตามหน้าที่

1.6 โดยรู้อยู่แล้วหรือโดยจงใจ ไม่ปฏิบัติตามหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งออกตามมาตรา 140

1.7 ไม่ยอมตอบคำถามของพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อซักถาม

2. โทษปรับไม่เกิน 500 บาท ในกรณีต่อไปนี้

2.1 ผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 136 ซึ่งกำหนดว่า “ตัวนั้นต้องชำด้วยกระดาษอ่อนและอย่างน้อยต้องมีอักษรไทย ให้ปรากฏข้อความดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อสถานที่สำหรับมหรสพ หรือ, เจ้า, ของ, หรือ, คณะ, มหรสพ
- (2) เลขที่ตามลำดับของตัว
- (3) กำหนดวัน, ย้ำ, อู

(4) ราคาตัว

(5) ชั้นที่ดู (ถ้ามี)

ถ้าเป็นตัวไม่เสียค่าดูออกให้สำหรับเข้าดูฉบับละครั้งเดียว ให้ระบุจำนวนผู้ดูแทนกำหนดวันเข้าดูและราคาตัว ถ้าออกให้สำหรับเข้าดูฉบับละหลายครั้ง ให้ระบุระยะเวลาเข้าดูและจำนวนผู้ดูแทนกำหนดวันเข้าดูและราคาตัว

ตัวที่ต้องทำตามความในมาตรานี้เมื่อมีเหตุสมควร อธิบดีจะสั่งให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่นก็ได้"

2,2 ผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 137 ซึ่งกำหนดว่า "ให้เจ้าของหรือบุคคลซึ่งเจ้าของแต่งตั้ง คอยรับตัวจากผู้ซึ่งต้องมีตัวอันต้องเสียอากร"

2,3 ผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 139 ซึ่งกำหนดว่า "ห้ามมิให้เจ้าของซื้อแสตมป์หรือตัวมีแสตมป์คืนจากที่อื่น นอกจาก ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ซึ่งรัฐมนตรีกำหนดไว้"

2,4 ไม่ปฏิบัติตามวิธีการที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 141

3, โทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือนถึง 7 ปี และปรับตั้งแต่ 2,000 บาทถึง 200,000 บาท ในกรณี

3,1 โดยรู้อยู่แล้วหรือโดยจงใจ แจ้งข้อความเท็จหรือให้ถ้อยคำเท็จหรือตอบคำถามด้วยถ้อยคำอันเป็นเท็จ หรือนำพยานหลักฐานเท็จมาแสดง เพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรตามลักษณะนี้ (ลักษณะ 2 ภาษีอากรฝ่ายสรรพากร) หรือ

3,2 โดยความเท็จ โดยฉ้อโกงหรืออุบาย หรือโดยวิธีการอื่นใดทำนองเดียวกันหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรตามลักษณะนี้

บทกำหนดโทษในกรณีนี้ บัญญัติไว้ในมาตรา 37 แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งเป็นบทกำหนดโทษที่ใช้บังคับกับภาษีอากรฝ่ายสรรพากรทุกประเภทอันรวมถึงอากรมหรส์ด้วย